higher education & training

Department:
Higher Education and Training
REPUBLIC OF SOUTH AFRICA

NASIENRIGLYN

NASIONALE SERTIFIKAAT

EKONOMIE N5

28 September 2020

Hierdie nasienriglyn bestaan uit 9 bladsye.

Kopiereg voorbehou

AFDELING A

Beantwoord al die vrae in AFDELING A.

VRAAG 1

1.1 C
1.2 C
1.3 C
1.4 D
1.5 D
1.6 C
1.7 C
1.8 A
1.9 A
1.10 D

(10 × 2) **[20]**

VRAAG 2

2.1 Onwaar
2.2 Waar
2.3 Onwaar
2.4 Waar
2.5 Onwaar

(5 × 2) **[10]**

VRAAG 3

3.1 Uitsetgaping/Resessionêr
3.2 Sikliese werkloosheid
3.3 Oordragbetaling
3.4 Termyndeposito's
3.5 Kredietmark/Effektemark
3.6 Kollektiewe bedinging
3.7 Marginale koste
3.8 Kapitaal
3.9 Wrywings-
3.10 Tito Mboweni

(10 × 2) **[20]**

TOTAAL AFDELING A: 50

Kopiereg voorbehou

AFDELING B

Beantwoord enige DRIE van die vier vrae in AFDELING B.

VRAAG 4

4.1 4.1.1 Omdat hulle net op 'n seisoenale basis werk, sal hulle nie vergoeding kry vir die maande wat hulle nie werk nie. (2)

4.1.2 Tydloon:✓
- Die werknemer word beloon volgens die tyd wat gewerk is/bestee is om 'n hoeveelheid werk uit te voer.✓
- Loon = aantal maande/dae/uur✓ × die tarief per keer ✓

Stukloon:✓
- 'n Werknemer word beloon volgens 'n voorafbepaalde hoeveelheid✓ werk wat gedoen moet word, ongeag die tyd✓ wat dit neem om dit te voltooi.
- Loon = getal stukke voltooi✓ × loon per stuk.✓

Aansporingsloon:✓
- Die loon is ekstra geld wat aan 'n werknemer betaal word as beloning vir goeie werk of om goeie werk in die toekoms aan te moedig.✓
- Vorms: Kommissie, bonus
- Loon = getal dae✓ × loontarief ✓+ bonus✓ (14)

4.1.3
- Migrasie bestaan uit immigrasie en emigrasie oor nasionale grense.
- Suid-Afrika verloor baie geskoolde mense wat emigreer of na ander lande verhuis en dit veroorsaak dat die arbeidsaanbod daal.
- Immigrante wat na Suid-Afrika verhuis
- kan tot groter werkloosheid bydra
- omdat daar meer mense sal wees wat nie werk kan kry nie. (5)

4.1.4
- Tot watter vlak werknemers opgelei word. 'n Hoër tarief word vir geskoolde as ongeskoolde arbeid betaal.
- Die duur en koste betrokke by opleiding.
- Die aanleg vir 'n sekere werk speel n kritieke rol.
- Lone wissel volgens die werknemer se verantwoordelikhede.

(4 × 2) (8)

Kopiereg voorbehou

4.2
- 'n Ruilmiddel✓

Geld word gegee in ruil vir goedere of dienste.✓

- 'n Meting van waarde✓

Die relatiewe waarde van verskillende goedere en dienste word uitgedruk in terme van 'n algemene rekeningkundige eenheid.✓

- As opgaarstelsel✓

Wanneer jy geld uit 'n spaarrekening onttrek om vir goedere/dienste te betaal, sal jy rente op jou rekening verloor.✓

- As 'n standaard vir uitgestelde betalings ✓

As krediet aan jou toegestaan word, sal betaling later plaasvind, sonder dat die geld sy waarde verloor.✓ (4 × 2) (8)

4.3 4.3.1 (a) Euro = R16

(b) Pond sterling = R19

(2 × 2) (4)

4.3.2 % Styging in die dieselprys = $\frac{0,59}{14,11} \times 100 = 4,09\%$ (5)

4.3.3 Vaste wisselkoers:
- 'n Land se monetêre eenheid het 'n spesifieke waarde in terme van ander geldeenhede of goud.

Swewende wisselkoers:
- Die waarde van 'n geldeenheid onder 'n swewende wisselkoers kan deurlopend skommel. (2 × 2) (4)

[50]

VRAAG 5

5.1 5.1.1 Suid-Afrika Inkomstediens (2)

5.1.2

	DIREKTE BELASTING	INDIREKTE BELASTING
Definisie	Belastingdruk is op die persoon wat dit betaal. (2)	Belastingdruk is op een persoon maar die las rus op die verbruiker/'n ander persoon om dit te betaal. (2)
Vorms	Belasting op: • Inkomste van persone (LBS) • Maatskappye • Buitelandse aandeelhouers • Onverdeelde winste • Boedels • Kapitaalwins (KWB) • Geskenke (Enige 3 × 1) (3)	• Doeaneregte • Aksynsregte • Seëlregte • Vermaaklikheidsbelasting • Hereregte BTW • Groen belastings (Enige 3 × 1) (3)

(2 × 5) (10)

5.2

BBP teen markpryse	R307 776✓	
+ Indirekte belastings	R46 039✓	(if +)
	R6 949 ✓	(if -)
- Subsidies	R9 093✓	(if -)
- Betalings aan buitelandse state	R337 773✓	
BNP teen markpryse	R58 998✓	(if -)
- Depresiasie	R278 775✓	
NNP teen markpryse		(7)

5.3 VERHOOG PRODUKTIWITEIT:✓

- Die meeste aandag word gegee aan produktiwiteit van arbeid, omdat dit die maklikste faktor is om die hoeveelheid goedere en dienste per werker per tydperk (dag/uur) te meet. ✓

MONITOR DIE BESKIKBAARHEID VAN PRODUKSIEFAKTORE:✓

- Arbeid:✓ Behalwe die getalle en grootte van die arbeidsmark is die gehalte van die arbeidsmag belangrik om ekonomiese groei te verseker. Onderwys, opleiding en vaardigheidsontwikkeling speel 'n kritieke rol.✓
- Kapitaal:✓ Om ekonomiese groei te verseker, moet die kapitaalhulpbronne, naamlik belegging, deurgaans groei. ✓
- Natuurlike hulpbronne:✓ Natuurlike hulpbronne is beperk, dus is dit belangrik om die hulpbronne met sorg te ontgin. ✓
- Entrepreneurskap:✓ Kombineer die inisiatief van entrepreneurs met risikoneming om meer werksgeleenthede te skep.✓

TEGNOLOGIESE ONTWIKKELING: ✓

- Dit versnel ekonomiese groei, maar is afhanklik van die wetenskaplike vermoë/vaardighede van die bevolking.✓

DOELTREFFENDE REGERINGSBELEID:✓

- Vervoer, kommunikasie en 'n sosiale en fisiese infrastruktuur moet in plek wees om ekonomiese groei te verseker. Behalwe die bogenoemde moet 'n goed-gestruktureerde monetêre en fiskale beleid geïmplementeer word.✓ (15)

5.4 5.4.1 Revaluasie – 'n Maatreël wat deur die regering afgedwing word✓ om die ruilwaarde van sy monetêre eenheid te verhoog.✓

5.4.2 Devaluasie – 'n Opsetlike maatreël wat die regering tref✓ om die waarde van sy geld te laat daal.✓

5.4.3 Appresiasie – 'n Daling✓ in die waarde van 'n geldeenheid as gevolg van markkragte.✓

5.4.4 Depresiasie – Die markkragte✓ is alleenlik verantwoordelik vir skommelings✓ in die wisselkoers.

(4 × 2) (8)

5.5 Lesetja Kganyago (2)

5.6 Transaksiemotief:
- Hou verband met 'n persoon se behoefte om kontant te hê om dag-tot-dag transaksies uit te voer.

Voorsorgmotief:
- Voorsiening moet gemaak word vir alle moontlike gebeurlikhede. (2 × 2) (4)

5.7 Betalingsbalans (2)
[50]

VRAAG 6

6.1 6.1.1 Nee/Die persoon werk.✓ Hy het korporatiewe klere aan.✓ (2)

6.1.2
- Die skommelende inflasiekoers
- Styging in die petrolprys
- Styging in persoonlike belasting (Enige 2 × 1) (2)

6.2
- Plaaslike regering – munisipaliteite
- Provinsiale regering
- Nasionale regering (3 × 2) (6)

6.3 Binnelandse inkomste:
- Die inkomste wat gegenereer word deur al die ekonomiese aktiwiteite✓ wat in 'n land se grense plaasvind.✓

Nasionale inkomste:
- Die inkomste wat gegenereer word deur al die ekonomiese aktiwiteite✓ deur inwoners van 'n land gedurende 'n jaar.✓ (2 × 2) (4)

6.4
- Die interaksie van vraag en aanbod bepaal die ekwilibriumloon van die arbeidsmark.
- Die arbeidsmark is in ekwilibrium wanneer aanbod✓ gelyk is aan vraag ✓ na arbeid. (Enige 2 × 1) (2)

6.5 6.5.1 Die algemene prysvlak word verhoog✓ as gevolg van monetêre oorsake, terwyl daar 'n gelyktydige daling in die koopkrag van geld is.✓ (3)

6.5.2 4,5%✓ – 3,8%✓
= 0,7%✓
= 0,7✓/3,8✓ × 100
= 18,42%✓✓
= Styging✓✓ (9)

6.5.3
- Hoë vraag na goedere en dienste – 'vraaginflasie'.
- Pryse styg as gevolg van hoër lone of 'n styging in die prys van produksiefaktore. (2)

6.6 6.6.1 Die toegevoegde waarde = R20 000 ✓– R8 000✓ = R12 000✓✓ (4)

6.6.2 Nasionale inkomste = lone✓ + huurgeld ✓+ rente✓ + wins✓

OF

C + I + G + X (netto uitvoere) (4)

6.6.3 Bepaal ekonomiese groei:
- Die grootte en gehalte van die arbeidsmag
- Die gehalte en hoeveelheid kapitaal
- Tegnologiese ontwikkeling
- Die beskikbaarheid van natuurlike hulpbronne

Om die lewenstandaard van inwoners te assesseer:
- Elektrisiteit vir huishoudings
- Beskikbare water
- Toiletfasiliteite

Om die belang van die verskillende sektore in die nasionale ekonomie te bepaal:
- Primêr
- Sekondêr
- Tersiêr (Enige 3 × 3) (9)

6.7 Bevorder uitvoer-aktiwiteite ✓✓ wat industriële aktiwiteite stimuleer.✓ (3)
[50]

VRAAG 7

7.1
- Beskerm die waarde van die geldeenheid✓ in belang van gebalanseerde en volhoubare ekonomiese groei✓ in Suid-Afrika.
- Tree op as die sentrale bank vir die land ✓ en sy bankinstellings.✓
- Is medeverantwoordelik om Suid-Afrika se monetêre beleid✓ te formuleer.✓
- Is verantwoordelik om monetêre beleid ✓ te implementeer.✓ (4 × 2) (8)

7.2 7.2.1 Daling in die aanbod van die dollar
7.2.2 Pryse van ingevoerde goedere sal styg
7.2.3 Die ekwilibriumprys sal styg

(3 × 2) (6)

7.3
- Betrokke by onderhandelings met die werkgewer oor bv. lone
- Verteenwoordig die werknemer tydens onderhandelings wanneer ernstige probleme by die werk ontwikkel
- Onderhandel verbeterde werkstoestande
- Onderhandel beskerming van die werknemer wanneer daar 'n bedreiging van ontslag is
- Help in kwessies wat met WVF te doen het
- Verseker dat deeltydse werknemers billik behandel word (Enige 5 × 1) (5)

7.4 Daling in werkloosheid:✓

Laer belastings✓ sal belegging deur besighede en besteding deur verbruikers aanmoedig. Firmas se winste sal styg en nuwe belegging sal plaasvind. Hierdie proses behoort werkskepping aan te moedig.
- Hoër regeringsbesteding in die openbare sektor sal werksgeleenthede skep.✓

Daling in inflasie:✓
- Hoër belastings sal besigheidsaansporings om te belê verminder.✓
- Verbruikers sal minder bestee wat 'n laer inflasiekoers sal veroorsaak.✓
- Laer regeringsbesteding sal veroorsaak dat daar minder poste is, wat 'n daling in die inflasiekoers sal veroorsaak.✓

Verhoging in ekonomiese groei:✓
- Deur belastingkoerse en rentekoerse te verlaag, sal uitvoere styg.✓
- Hoër regeringsbesteding in die vorm van openbare werke en infrastruktuur, gesondheid en onderwys skep werk.
- Dit sal verbruikersbesteding verhoog.✓ (Enige 10 × 1) (10)

7.5 7.5.1 R1 200
7.5.2 R1 200
7.5.3 R3 000
7.5.4 R1 500
7.5.5 R5 400
7.5.6 R1 800

(6 × 2) (12)

Kopiereg voorbehou

7.6
- Verlaag die vlak van korrupsie ten opsigte van staat se hulpbronne.
- Gebruik inligtingsveldtogte om burgers oor hulle regte in te lig en hulle werksvaardighede aan te leer.
- Versterk instellings soos die parlemente sodat hulle hul toesigrol meer doeltreffend kan uitvoer.
- Moedig die media en staat aan om korrupsie aan die kaak te stel en die publiek en beleidmakers te onderrig oor sosioëkonomiese toestande van burgers.
- Versterk arbeidsvakbonde om werkers se regte en billike lone te verseker.
- Ontwikkel geteikende armoedeverligtingsprogramme, insluitend voorwaardelike kontant-oordragprogramme na lae-inkomste families.
- Verbeter belastingbeleide om welvaart meer doeltreffend te verdeel en om inkomste vir sosiale beleidsprogramme te genereer.
- Versterk die oppergesag van die reg om verantwoordbaarheid te verhoog en korrupsie te verminder.
- Dwing reëls af wat buitelandse belegging in ondemokratiese lande ontmoedig.
- Beloon besighede wat billike indiensnemingspraktyke volg. (Enige 9 × 1) (9)

[50]

TOTAAL AFDELING B: 150
GROOTTOTAAL: 200

Kopiereg voorbehou